

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет педагогічної освіти
Кафедра дошкільної і спеціальної освіти**

**НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ:
МУЗИКОТЕРАПІЯ, КАЗКОТЕРАПІЯ, КОЛЬОРОТЕРАПІЯ,
АРТТЕРАПІЯ. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Кваліфікаційна робота студентки
групи ДВм-24
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Скулінець Анни Іванівни
Керівник кандидат філологічних наук,
доцент Іншакова І.Є.

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Скучінець Анна Іванівна,

розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайоmlена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ.....	8
1.1. Особливості використання музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії, арттерапії.....	8
1.2. Вплив артметодів на дітей закладу дошкільної освіти.....	19
1.3. Організація освітнього середовища для впровадження нетрадиційних методів у ЗДО.....	23
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ.....	29
2.1. Впровадження передового педагогічного досвіду у використанні арттерапії у ЗДО.....	29
2.2. Навчання за допомогою мистецтва: як арттерапія допомагає розкрити в дошкільників творчий потенціал.....	32
2.3. Методичні рекомендації щодо використанню засобів арттерапії з дітьми дошкільного віку.....	36
Висновки до розділу 2.....	42
ВИСНОВКИ.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Використання нетрадиційних методів у педагогічному процесі сприяє формуванню позитивного емоційного середовища в групі, що підтримує емоційний комфорт та гармонійний психологічний клімат. Музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія та арттерапія забезпечують розвиток творчості, уяви, мовлення, комунікативних умінь.

Такі методи ефективно допомагають у вирішенні психолого-педагогічних проблем, роблячи освітній процес більш ефективним, гнучким, цікавим і результативнішим для дітей. Саме тому одним із сучасних напрямів у роботі з дошкільниками є нетрадиційні методи.

Арттерапію вважають одним з ефективних та дієвих методів психологічної підтримки та допомоги дітям завдяки залученню їх до художньої творчості.

Застосовуючи арттерапію, ми можемо допомогти дітям виражати емоції без слів, розповісти про свої переживання через творчість. Арттерапія чудово допомагає у розвитку дрібної моторики, розвитку уваги, комунікативних навичок, а також самостійності в діях.

Простіше кажучи – це зцілення за допомогою творчості. Арттерапія може допомогти відновити та зміцнити психічний стан особистості, ознайомлюючи з навколишнім середовищем та допомогти спостерігати та бачити навколо себе щось прекрасне.

Лікування мистецтвом, іншими словами арттерапія є ефективним, корисним і популярним засобом в психотерапії, який чудово допоможе дитині відкритися та поділитися своїми почуттями, емоціями, страхами й переживаннями [6].

“Арттерапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, що базується на мистецтві та творчості. Вперше цей термін вжив британський

педагог і митець Андріан Гілл у 1938 р. під час опису своєї роботи і незабаром він набув широке розповсюдження» [3].

У вузькому розумінні, арттерапія зазвичай передбачає використання образотворчого мистецтва як засобу для аналізу та позитивного впливу на психоемоційний стан людини [3].

Арттерапевтичні технології мають низку характерних рис. Насамперед, це використання різноманітних художніх матеріалів, які допомагають дитині передавати свої почуття, емоції та думки у творчій формі. Важливою умовою є створення безпечного та доброзичливого середовища, в якому дитина може розкритися й відчувати підтримку. Не менш значущою є роль арттерапевта, який м'яко спрямовує процес, допомагає усвідомити переживання та стимулює позитивні зміни у внутрішньому стані дитини [8, с. 2].

Британський художник А. Хілл вважається засновником арттерапії як окремого наукового напрямку. У 1942 році він вперше вжив термін «арттерапія», а у 1945 році мав змогу опублікувати свої ідеї в книзі «Мистецтво проти хвороб». Згодом А. Хілл очолив Британську асоціацію арттерапевтів [5, с. 15].

Вивченням питань з арттерапії займалися багато науковців. Так О. Вознесенська, І. Ільченко та О. Федій розглядають арттерапію як багатогранне явище, що поєднує теоретичні та практичні підходи, сучасні технології, що тісно пов'язані із соціальними, психологічними та педагогічними процесами. Зокрема, І. Ільченко визначає її як комплекс різних напрямів і засобів впливу, а О. Федій підкреслює, що арттерапія є терапією мистецтвом, турботою про душу дитини за допомогою творчості, яка охоплює широкий спектр видів діяльності [11, с. 57].

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати використання нетрадиційних методів роботи з дошкільниками та розробити методичні рекомендації щодо використання засобів арттерапії.

Завдання дослідження:

1. Дослідити основні поняття: музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія.
2. Вивчити питання щодо використання нетрадиційних методів роботи з дітьми старшого дошкільного віку.
3. Опрацювати різні джерела інформації та познайомитися з методикою використання нетрадиційних методів навчання дітей старшого дошкільного віку.
4. Подати методичні рекомендації щодо використання засобів арттерапії з дітьми дошкільного віку.

Об’єкт дослідження – нетрадиційні методи роботи з дошкільниками.

Предмет дослідження – використання нетрадиційних методів роботи з старшими дошкільниками: музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія.

У процесі дослідження для розв’язання поставлених завдань використано комплекс **методів**: *теоретичні* – аналіз, синтез, узагальнення, систематизація наукових джерел з проблеми дослідження; *емпіричні* – спостереження за освітнім процесом у закладі дошкільної освіти, бесіди з педагогами та батьками; *практичні* – узагальнення власного педагогічного досвіду, розробка методичних рекомендацій.

Практичне значення одержаних результатів – результати дослідження можуть бути корисними для вихователів ЗДО та студентами протягом проходження педагогічної практики в дошкільних навчальних закладах.

Апробація результатів роботи: матеріали дослідження були апробовані шляхом участі у IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю 12-13 травня 2025 року (м. Кривий Ріг, 2025). Тема публікації: Нетрадиційні методи роботи з дошкільниками: музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія.

Публікації: матеріали роботи опубліковані у збірнику Сучасний освітній простір розвитку дитини: пошуки, інновації (м. Кривий Ріг, 2025 р.) [29].

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки з розділів, загальні висновки, список використаних джерел, який включає 30 позицій, додатки. Загальний обсяг роботи становить 52 сторінки, з яких основний текст займає 48 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

1.1. Особливості використання музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії, арттерапії

У сучасному світі, де стрес, втома і перевантаження стали буденними для світу. Люди все більше бажають знайти способи покращити свій психологічний та емоційний стан і зменшити внутрішню напругу, яка накопичується роками. Одним з таких ефективних методів можуть стати нетрадиційні методи, а саме музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія [27].

Нетрадиційні методи роботи з дітьми старшого дошкільного віку є важливим засобом розвитку особистості, емоційної рівноваги та творчого потенціалу. У цьому віці дошкільники вже мають певний сформований досвід у спілкуванні, мають уявлення про навколишній світ.

Одним з ефективних нетрадиційних методів вважають музикотерапію – це метод звукового музичного впливу, який використовує музику, мелодії, звуки, завдяки яким створюється атмосфера релаксації, відпочинку і відновлення психічного та емоційного стану. Даний метод можна спрямувати на покращення не тільки фізичного самопочуття, але й емоційного відновлення людини [27].

Звукова терапія вважається одним з найдавніших методів у лікуванні, які могли застосовувати. Вона допомагала впливати на настрій, покращуючи його. Для цього використовували різноманітні музичні інструменти, музику, а також природні звуки. Для ще більшої ефективності в роботі варто поєднувати музикотерапію з іншими методами [27].

Метою музикотерапії є розвиток слухового сприйняття у дітей, допомога у зменшенні емоційної напруги, піднятті настрою, подоланні тривожності і стресових станів [27].

У використанні музикотерапії застосовують різноманітні підходи. Одним із таких підходів є імпровізація, коли діти самостійно створюють прості мелодії або ритмічні композиції, використовуючи музичні інструменти (дзвіночки, дерев'яні ложки, барабани або інші). Іншим підходом може бути слухова музикотерапія, яка передбачає, що діти слухають музику (звуки природи, колискові, класичну музику). Останнім підходом є активне залучення дітей до прослуховування музики, де діти не просто слухають музику, а взаємодіють із нею через плескання, танцювальні рухи, міміку та гру на дитячих музичних інструментах.

Музикотерапія є цілком безпечним, доступним нетрадиційним методом у роботі з дітьми дошкільного віку. Вона ставить собі за мету допомагати дітям у вираженні емоцій, почуттів через звуки. За допомогою музикотерапії можна розвивати не тільки комунікативні навички, а й налагоджувати спілкування з однолітками, покращувати емоційний стан та самопочуття і навіть фізичне здоров'я.

Класична музика має позитивний вплив на дітей. Тому під час занять теж можна застосовувати музику, але заспокійливу, мелодійну, яка буде підіймати в дітей настрій, створювати доброзичливу атмосферу. Окрім класичної музики, позитивно впливає прослуховування природних звуків (шум річки, моря, води, дощу, подих вітру, спів пташок, шелест листя).

У роботі з дошкільниками доцільно застосовувати й інші нетрадиційні методи. Одним із таких методів може бути казкотерапія, адже цей метод застосовують як психологи, так і педагоги для вирішення різноманітних завдань у роботі з дітьми, наприклад: розвиток емоційного інтелекту, комунікативних навичок, формування моральних цінностей, подолання переживань та страхів. Саме казка є найбільш зрозумілою для дітей, вона не тільки допоможе уникнути конфліктних ситуацій, а й може допомогти у вихованні.

Казка – це літературний твір стародавнього походження, а якому передають досвід людей від попередніх поколінь до наступних у вигляді

красивої метафори. Кожна людина розуміє казку по своєму, закладаючи в неї свій натяк та зміст. Казка є найбільш поєднуваним методом у роботі з арттерапією [12, с. 75-77].

Основною метою казкотерапії є допомогти дітям розкрити творчі здібності, сформувати самосвідомість, розвивати творче мислення та формувати позитивний образ себе й підвищувати самооцінку.

Застосування казкотерапії може включати різноманітні методи, прийоми та техніки, що сприяє емоційному благополуччю дітей. Казкотерапію можна проводити не тільки індивідуально, а й по підгрупах, або всією групою, але не більше 12 осіб. Заняття для старших дошкільників проводяться протягом 25-30 хвилин. Важливість казкотерапії полягає в її індивідуальному підході до кожної дитини, працюючи з їх потребами [24, с. 271-272].

У роботі з казкотерапією керуються основними прийомами, ними можуть бути створення, малювання власно придуманих казок дітьми, читання казок та обговорення прочитаного, участь у театралізаціях, рольових іграх за мотивами казки.

Казкотерапія передбачає використання казки як архетипічної метафори з такими цілями [26, с. 60]:

Психодіагностика – проведення проєктивного аналізу, що дозволяє окреслити повну картину особистості дитини, виявити її проблемні та ресурсні сторони; психокорекція – розвиток креативності та здатності до пошуку альтернативних рішень у різних ситуаціях; психотерапія та психологічне консультування – надання емоційного та психологічного зцілення через роботу та взаємодію з казкою [26, с. 60].

Кожна казка складається з послідовності пригод і незвичайних ситуацій, які трапляються з персонажами. Проблеми, які зустрічають головні герої, та способи їхнього розв'язання допомагають дитині у сприйнятті навколишнього світу. Для дошкільників характерним є емоційно-чуттєве сприйняття світу, тому для того, щоб дітям легше та цікавіше було сприймати навколишній світ, їм можна читати казки. Завдяки яким вони зможуть зануритись в казкову

атмосферу, взяти з неї всі гарні моменти та вже в реальному житті їх застосувати. Важливим є підбір казок, який має відповідати віку дитини, адже казка має бути цікавою, викликати інтерес у дітей та бути зрозумілою. Тому важливо підбирати казки, орієнтуючись на індивідуальні потреби кожної дитини.

Саме тому казкотерапія вважається одним із найефективніших методів роботи з емоційними та поведінковими труднощами у дітей, які інколи можуть виникати під час розвитку. Психотерапевтичні казки допомагають дітям подолати страхи та тривожність, а також засвоювати загальноприйняті морально-етичні норми, та опановувати і виражати власні емоції [7].

Про важливість казок у дитячому читанні Іван Франко писав у статті «Байка про байку». Він наголошував, що казки виховують у дітей любов до рідного слова, його красу, простоти та мелодійності, знайомлять з такими поняттями як добро і зло. За його словами, враження від казок, почутих у дитинстві, залишаються з людиною на все життя [28, с. 2].

Адже казки відіграють важливу роль і в художньому вихованні дітей. Вони допомагають формувати та розуміти глибокі емоційні переживання та чуттєве сприйняття, оскільки під час слухання казки діти переживають різні емоції – хвилюються, радіють або відчують тривогу, уважно стежачи за розвитком подій. Завдяки казкотерапії діти мають змогу формувати та розуміти глибокі емоційні переживання [7].

Вибір казок для дітей повинен орієнтуватися та відповідати педагогічним засадам та принципам. Навіть найцінніший твір втратить виховний ефект, якщо буде надто складним для сприйняття дітям.

Існує принцип підбору казок, що також є важливим, а саме казка повинна:

1. Відповідати рівню розвитку дитини, щоб дитина зуміла її зрозуміти та сприйняти;
2. Допомогати вирішувати психологічні труднощі або питання, що турбують дитину;

3. Мати позитивне підкріплення.

Створення власних казок слугує чудовим тренажером та способом для розвитку креативності, уяви та творчого мислення, допомагаючи реалізувати творчий успіх [14, с. 33].

Ще одним цікавим та ефективним нетрадиційним методом у роботі з дошкільниками може стати кольоротерапія. Саме цей метод немедикаментозного впливу на організм ґрунтується на застосуванні різних кольорів. Кожен колір по-різному впливає не лише на настрій, але й на самопочуття людини. Щоб покращувати психоемоційний стан та внутрішню рівновагу, потрібно в житті застосовувати гармонійні відтінки, тому що дисгармонійне використання може негативно позначитися на організмі та самопочутті [2].

Метою кольоротерапії є розвиток у дітей дошкільного віку здатності виражати та розуміти свої емоції, підтримувати внутрішній емоційний стан, рівновагу та вдосконалювати сенсорне сприйняття. Застосовуючи цю методику потрібно підбирати різні прийоми. Один з них – це коли дитина малює за настроєм, тобто обирає колір, який відповідає наразі її настрою. Інший прийом полягає у використанні різних матеріалів (тканини, камінці, природний матеріал), що активізують тактильне сприйняття та відчуття.

Кольори є невід'ємною складовою нашого життя. Вони впливають не тільки на людину, але й на її підсвідомість, успішність, працездатність та емоційний стан. За допомогою кольору можна визначити темперамент і характер дитини [18].

Видатний медик давнини Авіценна радив своїм пацієнтам використовувати вплив кольорів залежно від характеру хвороби та емоційного стану. Для цього застосовувалися ванни з пофарбованою водою, вікна завішували кольоровими шторами, а також вважалося корисним носити одяг певного кольору [2].

Завдяки використанню кольоротерапії можна не лише покращити пам'ять, але й знизити рівень стресу, тривоги, покращити фізичний та

емоційний стан. Кольоротерапія – це наука, яка заснована на властивостях кольору. Те, як впливає колір на людину, дитину може проявлятися по-різному, це може бути через сприйняття, емоції, внутрішню енергію та мотивацію. Для дітей, які вчаться керувати своїми почуттями, це особливо важливо які кольори оточують її в повсякденному житті.

Кольори мають здатність по-різному впливати на стан людини. На дітей він має більший вплив. Якщо дитину буде багато оточувати наприклад зелений колір – це призведе до того, що дитині в такому середовищі буде можливість швидше заспокоїтись, зняти втому і відчутти гармонію з собою. Використання жовтого кольору допомагає в подоланні смутку, адже це колір сонця, а тому і покращується настрій, синій в свою чергу допомагає розслабитися та легше засинати і символізує стабільність, спокій [9].

У дитячому середовищі кольори слід використовувати обережно та продумано, щоб не нашкодити дитячій нервовій системі. Навіть при виборі іграшок, меблів варто звертати увагу на кольорову гамму. Ніжні та гармонійні кольори будуть створювати атмосферу спокою та комфорту, нервова система не буде напружуватись. А якщо в житті дитини будуть лише яскраві кольори це призведе до перевантаження ще не зовсім сформованої дитячої нервової системи, слідом за нею буде помічатись втома та виникати стрес [9].

Адже з раннього віку, приблизно від одного року, дітей приваблюють все ж таки яскраві кольори такі як жовтий, червоний, помаранчевий, а відтінки синього, зеленого та фіолетового зустрічаються рідше в дитячому користуванні, що менше привертає уваги та не так часто використовується в творчих роботах. Ця перевага помітна у їхніх малюнках і творчих роботах. Дослідження свідчать, що діти віддають перевагу світлим і насиченим кольорам, які приносять позитивні емоції та задоволення від процесу малювання [20].

Діти дошкільного віку зазвичай обирають темні, похмурі відтінки лише у випадках, коли дорослі просять їх намалювати щось негативне. Вони пояснюють це так: «Чорне – брудне – негарне». Це свідчить про те, що у

виборі кольорів діти більше орієнтуються на власні емоційні враження, а не на конкретні предметні асоціації. Яскраві кольори завжди привертати увагу дошкільнят більше ніж темні, адже відомо, що колір також може мати навіть цілющий вплив, і саме на цьому ґрунтується оздоровчий напрямок, відомий як кольоротерапія [20].

У праці «Вчення про колір» Й. Гете зазначав, що колір є продуктом світла, який здатний викликати емоції. Вирази на кшталт “почорнів від горя”, “засумував до глибини душі”, “почервонів від гніву”, “позеленів від злості” “кипів від злості” чи “посірів від страху” не сприймаються буквально, але підсвідомо ми пов’язуємо емоційні стани людини з проявом цих почуттів через колір [20].

Доведено, що в бідному на кольори середовищі можуть виникати хвороби та порушення у розвитку. А дошкільники рано починають відчувати та пізнавати кольори. Обираючи певний колір діти можуть показати свій емоційний стан [25, с. 74-76].

Нервова система дитини потребує позитивного емоційного впливу, а також присутності не тільки яскравих кольорів, а і світлих відтінків у навколишньому середовищі. Кожен з кольорів має своє психологічне значення так, наприклад:

Білий – це колір свободи, чистоти, справедливості та злагоди. Колір який надає відчуття спокою [13, с. 78-79].

Червоний – це колір, який бадьорить і створює відчуття тепла. Він сприяє впевненості у собі, допомагає легше справлятися з труднощами та формує лідерські якості. Позитивно впливає на психіку, зменшуючи апатію, страх та тривожність [19].

Помаранчевий – колір який підіймає настрій, дарує усмішки, зменшує пригніченість та втому, допомагає відновити емоційну сферу у дітей дошкільного віку. Використання цього кольору в навчальному та ігровому просторі створює теплу і приємну атмосферу.

Жовтий – це колір настрою, радості, позитиву, свободи, розвитку мислення, підняття рівня концентрації та уваги, що є важливим в педагогічному процесі та в повсякденному житті. Для дітей дошкільного віку важливий жовтий колір, адже завдяки йому в педагогічному процесі можна створити відчуття радості, бадьорості та натхнення.

Зелений – це колір спокою. За допомогою зеленого кольору можна зняти нервову напругу.

Синій – це колір який покращує емоційний стан, заспокоює та зменшує втому очей. У його використанні підтримується концентрація уваги, стає більш зосереджений та спокійний стан під час різних видів діяльності, діти краще сприймають нову інформацію. Загалом синій створює атмосферу безпеки та комфорту, що важливо для розвитку дітей.

Сьогодні арттехнології впливають на формування розвитку особистості дитини, поєднуючи виховання та навчання. А мистецтво поступово перетворюється з окремої художньої діяльності на вже цілісну педагогічну систему яку поступово та позитивно впроваджують в педагогічний процес.

Арттерапію вважають одним з ефективних нетрадиційних методів у роботі з дошкільниками. Арттерапія – це комплекс взаємопов'язаних методів психологічної підтримки, який базується на самовираженні через різні види творчості: малювання, ліплення, робота з піском, танці, спів, складання казок або віршів, гра на музичних інструментах, слухання музики. Мистецтво в цьому контексті виступає як допоміжний інструмент, для нетрадиційних методів, які допомагають усвідомити своє власне «Я». Арттерапія допомагає не лише дітям, вона допоможе в вирішенні проблеми і дорослих, підлаштується під особливості кожного. Хоч даний метод є частково новим методом у роботі з дошкільниками, але вже зарекомендував себе як метод ефективної психологічної допомоги [8, с. 2].

Особливо добре він працює з дітьми, бо їм часто важко висловити свої емоції словами, тому на допомогу приходить арттерапія. Арттерапія є

"екологічною", тобто безпечною вона не завдає шкоди психіці, а допомагає розв'язувати проблеми через творчість.

Під час арттерапії можна не лише малювати, можна ліпити, створювати казку, танцювати, спілкуватися, взаємодіяти з піском, головним завданням для психолога або педагога буде створити умови, в яких дитина самотужки зможе обрати творчий інструмент для взаємодії, щоб провести заняття з користю та цікавістю.

Головною метою арттерапії є можливість самовиражатися через творчість, мати змогу виразити свій внутрішній світ, розвивати уяву, фантазію, креативне мислення, дрібну моторику дітей, сенсорний розвиток, а також зниження тривожності.

У роботі з методом таким як арттерапія застосовують основні прийоми такі як: робота над спільними аплікаціями для згуртованості дітей, робота з пластичними матеріалами для зняття напруги, малювання емоцій, щоб висловити власні почуття через малюнок.

Заняття з арттерапії може проводитися в декількох формах, а саме індивідуально та в груповому форматі. Оцінка роботи дітей по закінченню арттерапії не проводиться, тому що немає правильного чи неправильного результату.

Основними функціями арттерапії у роботі з дітьми дошкільного віку стають:

1. "Корекційна функція сприяє подоланню емоційних, поведінкових, соціальних труднощів у дітей. Якщо педагог хоче допомогти зменшити тривожність в дитини, агресивність та страхи які вона має раціонально було б застосувати арттерапію" [30, с. 12].

2. Розвивальна функція сприяє комплексному розвитку дитини, через те, що вона допомагає розвивати пізнавальні процеси за допомогою яких дитина запам'ятовує, думає, осмислює та сприймає [30, с. 12].

3. Функція діагностики дозволяє за допомогою творчі спостерігати та аналізувати емоційний, внутрішній світ дитини її потреби та переживання з

якими вона може стискатися. Щоб оцінити як дитина взаємодіє з однолітками на допомогу теж прийде творчість, малюючи чи граючись вихователь має змогу спостерігати за дітьми [30, с. 12].

4. Профілактична роль арттерапії. Арттерапевтичні заняття допомагають уникнути та попередити психологічні проблеми які можуть стати на заваді у розвитку [30, с. 12].

5. Соціалізуюча функція важлива у розвитку комунікацій, співпраці, вмінні працювати та взаємодіяти з однолітками водночас не забувати враховувати думки інших. Завдяки цьому дитина краще адаптується та загартовується до соціального середовища та вчиться будувати позитивні стосунки з навколишнім [30, с. 12].

6. Освітньо-виховна функція спрямована на всебічний розвиток особистості дитини через заняття мистецтвом. Працюючи з художньою діяльністю гарно засвоюються практичні навички у творчості. Крім того, ця функція сприяє формуванню морально-естетичних, комунікативних та рефлексивних якостей, що допомагають дитині ефективно взаємодіяти та адаптуватися у соціокультурному середовищі [30, с. 12].

Становлення арттерапії відбувалось поступово і тому вона має тривалу історію розвитку, які охоплюють ключові моменти, а саме:

1. На початку XX століття формуються основи художнього підходу в освіті. Педагоги-гуманісти, такі як М. Монтессорі, Ф. Фребель та С. Русова, підкреслювали важливість мистецтва як засобу розвитку сенсорних, мисленнєвих, мовленнєвих та уявних здібностей дітей. У цей час з'являються перші ігрові методики з елементами художньої діяльності, наприклад, заняття з природними матеріалами, робота з формами та кольорами [30, с. 10].

2. У 20–30-х роках XX століття почалося формування системи художнього виховання. У цей період активно впроваджувалися ідеї В. Сухомлинського про важливість естетичного та художнього розвитку дітей. Мистецтво, включаючи малювання, співи та рухові вправи, почало

розглядатися як невід’ємна частина комплексного розвитку дитини у закладах дошкільної освіти [30, с. 10].

3. У 60–80-х роках були впроваджені авторські методики, з’явилися цілісні програми, що поєднували образотворчу діяльність із пізнавальною. Широке застосування отримали тематичні малюнки, казкові сюжети та творчі заняття як освітні технології. У цей період також почали використовувати перші технологічні підходи, зокрема наочні, практико-діяльнісні та модульні методики [30, с. 10].

4. У 90-х роках спостерігалось переосмислення артпідходів. У зв’язку з реформами в українській освіті зростає увага до особистісно орієнтованих методик. Арттехнології розглядаються як допомога у самовираженні дитини. Починають впроваджувати інтегровані заняття, що поєднують з мистецтвом задля розвитку особистості дитини на різних аспектах життя [30, с. 10].

5. У 2000-х роках активно впроваджували нетрадиційні методи роботи з дошкільниками в систему закладів дошкільної освіти. З’явилися нові методики, зокрема пісочна анімація, театралізація, кольоротерапія та ізотерапія. Освітні програми, такі як «Дитина», «Українське дошкілля» та «Я у Світі» використовують мистецтво як важливий інструмент у розвитку дитини [30, с. 10].

6. Сьогодні арттехнології активно поєднують з традиційними методами та з цифровими ресурсами: використовують онлайн-платформи, інтерактивні дошки та віртуальні галереї для творчих занять, аби зацікавити дітей на занятті [30, с. 10].

Отже, використання нетрадиційних методів у роботі з дошкільниками: музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії та арттерапії є ефективними методами для виявлення та розв’язання проблем у творчий спосіб. Завдяки цим методам можна допомогти людям різного віку. Подані методи можна застосовувати разом, або ж кожен окремо, але головне при виборі методів орієнтуватися на індивідуальні особливості розвитку та потреби дітей.

1.2. Вплив артметодів на дітей закладу дошкільної освіти

Використання артметодів в закладі дошкільної освіти допоможе дітям краще виражати свої емоції, вчинки, почуття, розвивати комунікативні навички. Адже саме дошкільний вік – це період коли дитина починає активно та захоплено досліджувати навколишній світ навколо себе, і тому щоб виразити свої дії, враження можна застосувавши творчість, а саме через різні види арттерапії. Використання арттерапії допомагає створити атмосферу в якій кожна дитина зможе гармонійно розвиватися.

Арттерапія у роботі з дітьми старшого дошкільного віку є важливим методом в допомозі розвитку пізнавальних процесів, особистісного самопізнання та емоційної сфери життя. У 6 років дитина володіє певним досвідом у спілкуванні, а тому художня творчість у різних її видах – малювання, ліплення, конструювання, танці, музичне або театралізоване відтворення надає можливість дитині вільно проявляти себе, передавати власні емоції, думки й переживання.

Заняття для дітей старшого дошкільного віку триває 30-40 хвилин, дитині надаються складніші завдання, наприклад “Малюнок мого улюбленого місця”, промальовування конфліктних ситуацій та пошук їх вирішення [30, с. 22].

В активній підготовці до школи арттерапія стане в пригоді для формування емоційної зрілості, соціальної адаптованості та внутрішньої мотивації до навчання вже у новій ролі для дитини в ролі учня. Щоб перехід до школи відбувся максимально комфортно для дітей, важливо завчасно проводити психолого-педагогічну допомогу, яка поєднується з арттерапією і допоможе адаптуватись до нових умов і підготує до подальшого успішного навчання.

Якщо вихователь запроваджує нетрадиційні методи у роботі з дошкільниками обов'язковим є враховувати індивідуальні особливості розвитку кожної дитини. Оскільки арттерапія, музикотерапія, казкотерапія,

кольоротерапія демонструють високу ефективність у роботі з дітьми, а тому вони стануть ефективними методами у розвитку [22, с. 9].

Хоч «терапія» традиційно означає «лікування», саме у контексті дитячого садка ці методики спрямовані насамперед на корекцію відхилень, а також на покращення емоційного та психологічного стану дітей [22, с. 9].

Оскільки арттерапія використовує художню творчість як метод лікування або корекції, сьогодні її вважають одним із найм'якших і водночас ефективних та цікавих підходів. У різних країнах застосовуються власні моделі арттерапії, а сама методика практично не має протипоказань чи обмежень.

Адже завдяки артметодам можна впливати на когнітивний розвиток дітей, а саме мислення, пам'ять, увагу, уяву, мислення, координацію рухів та розвиток креативності. Застосовуючи у роботі артметоди можна впливати й на фізичний розвиток (завдяки малюванню, ліпленню або аплікації) розвивається дрібна моторика, що позитивно буде впливати на мовленнєвий розвиток дошкільника, а музикотерапія буде корисною для розвитку координації, гнучкості.

Артметоди мають позитивний вплив на розвиток дітей, адже вони допомагають у розвитку уяви, фантазії, креативності – діти вигадують нові образи тим самим вчаться шукати та бачити нестандартні рішення.

Завдяки нетрадиційним методам роботи з дітьми вони зможуть виражати свої емоції, переживання, зняти напругу. Коли діти разом взаємодіють у спільній творчій справі то вчаться домовлятися, ділитись та загалом працювати в команді, а разом з тим розвивається емпатія і толерантність. Граючись з різними матеріалами такими як: фарби, пісок, папір, музичні інструменти, розвивається дрібна моторика рук, координація рухів, що важливо надалі для підготовки руки до письма.

В закладі дошкільної освіти арттерапія охоплює різні види творчої діяльності. До них належать нестандартні образотворчі техніки, створення колажів із малюнків, фотографій, символів чи природних матеріалів допомагає

дітям взаємодіяти з навколишнім світом і виражати власні ідеї. Працюючи з папером у незвичних формах стимулюється розвиток моторики, мислення та внутрішньої зацікавленості. Ліплення з тіста чи інших пластичних матеріалів розвиває рухові, пізнавальні та творчі навички. Малюючи пальцями, долонями або губкою на різних поверхнях таких як: (папір, тканина, картон) в дітей з'являється можливість активно проявляти себе [22, с. 27].

При проведенні арттерапії потрібно дотримуватися основних правил у роботі. Дитина повинна мати можливість самостійно обирати вид і зміст своєї творчості, працювати у власному темпі та враховуватися її індивідуальні особливості. Також важливо підбирати такі види діяльності, які дитина здатна виконати успішно та отримати від цього позитивний результат, що підтримує її впевненість і бажання творити [22, с. 30].

Для занять із художньої та творчої діяльності можна використовувати дуже різноманітні матеріали, що допомагають дитині розвивати уяву та вміння самовираження. Основою можуть бути папір і картон різних розмірів, форм і кольорів, які підходять як для малювання, так і для створення аплікацій чи об'ємних композицій. Для роботи з кольором і деталями підійдуть фарби, олівці, фломастери, пастель та крейда, кольоровий папір [22, с. 28].

Щоб зручно наносити фарбу чи створювати текстури, використовуються пензлі різних розмірів і форм, губки, ножиці, нитки, клей та скотч. Для колажів і об'ємних робіт часто застосовують підручні матеріали: старі газети, журнали, паперові серветки, шпалери, кольоровий папір, фольгу, листівки, тканину чи стрічки. Велику творчу цінність мають і природні матеріали – кора дерев, листя, шишки, жолуді, каштани, насіння та плоди рослин, квіти, пир'я, гілки, невеликі камінці, мушлі, морські камінці [22, с. 28].

Використання таких елементів допомагає дітям відчувати зв'язок із природою та розвиває їхнє спостережливе мислення. Для ліплення і моделювання можна застосовувати глину, пластилін або солоне тісто. Кожен із цих матеріалів відкриває перед дитиною простір для творчості експерименту та нових пошуків, що дозволяє створювати свої унікальні, неповторні роботи.

Терапевтичний вплив художньої творчості на дитину залежить від кількох чинників. Створення комфортного та приємного середовища дарує дитині задоволення та допомагає зміцнити самооцінку. Сам процес творчості вимагає від малюка уважності та відповідальності у мисленні й діях [22, с. 29].

Під час роботи активізується уява, формується терпіння та внутрішній спокій. Дитина вчиться контролювати свої рухові імпульси, розвиває сприймання, моторику, мислення та здатність концентрувати увагу. Заняття творчістю підвищують мотивацію, сприяють соціальному визнанню, допомагають самоствердитися та краще усвідомлювати себе. Перші успіхи у творчості формують у дитини впевненість у власних силах та віру у себе.

Арттерапія у роботі з дошкільниками передбачає активне залучення дітей до різних видів мистецької та творчої діяльності. Через малювання, рухи, гру на музичних інструментах та інші творчі засоби діти вчаться взаємодіяти з навколишнім світом [22, с. 29].

Особлива увага під час корекційних арттерапевтичних занять приділяється ставленню дитини до власної творчості. Завдання педагога полягає у правильному підборі методів арттерапії задля ефективного розвитку особистості. Методи арттерапії доцільно інтегрувати з навчально-виховним процесом, оскільки вони підвищують пізнавальну активність, концентрують увагу, розвивають уяву та добре впливають на емоційний стан дитини [22, с. 29].

Артметоди є цінними в індивідуальному підході до дітей. Що дозволяє педагогам краще розуміти інтереси дітей, їх страхи, емоційний стан. Саме через творче самовираження можна допомогти дитині виразити те, що вона не може сказати.

Підсумовуючи вище сказане, можна сказати, що нетрадиційні методи у роботі з дітьми дошкільного віку вважають важливою частиною в педагогічному процесі. Оскільки вони допомагають у розвитку дитини у педагогічному процесі їх застосовують для покращення настрою, виявити які стосунки мають діти в колективі, навіть під час адаптації рекомендують

використовувати методи арттерапії, щоб допомогти дитині пройти цей етап швидше та легше.

Арттерапія є сучасним підходом до розв'язання багатьох питань з виховання та навчання дітей дошкільного віку в закладі дошкільної освіти. А її активне впровадження в освіту стане вірним рішенням до гармонійного розвитку особистості у всіх сферах життя.

1.3. Організація освітнього середовища для впровадження нетрадиційних методів у ЗДО.

Освітнє середовище в закладі дошкільної освіти – це комплекс взаємопов'язаних умов, що забезпечують всебічний гармонійний розвиток дітей. У процесі впровадження нетрадиційних методів таких як арттерапія, музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, освітнє середовище стає цікавим, гнучким та привертає все більше уваги. Але, щоб застосовувати нетрадиційні методи на практиці потрібно створити всі необхідні умови, щоб середовище в якому будуть навчатись діти було гнучким, безпечним, комфортним, багатофункціональним, естетично привабливим і таким, що стимулює дітей до творчості.

З цією метою важливо створити в групі естетично привабливий вигляд, матеріали для творчості мають бути в доступі для дітей (аркуші паперу, кольорові олівці), зручні меблі які можна з легкістю при необхідності перемістити, багатофункціональні зони (для малювання, читання казок, гри навчання та відпочинку).

До складу освітнього середовища входять такі основні складові:

Фізичний компонент – це предметне середовище, наповнення якого є: меблі, ігрове та навчальне обладнання, інвентар та освітлення.

Емоційно-психологічний компонент – передбачає, щоб в групі була створена позитивна атмосфера, завдяки якій дитина відчувати безпеку, а з нею і схвалення до власної ініціативи.

Соціальний компонент – це основа взаємопов’язаних стосунків між однолітками, вихователями та батьками для формування спільних комунікативних навичок, навичок на співпрацю, взаємодопомогу та підтримку, що так важливо у роботі дитячого садочку та сім’ї.

Організація такого середовища передбачає велику командну роботу професіоналів фахівців – вихователів, практичних психологів, логопедів, дефектологів, музичних керівників, інструктора з фізичного виховання, медичної сестри та адміністрації закладу. Педагогам важливо володіти сучасними знаннями щодо інноваційних технологій, розуміти психолого-педагогічні особливості дошкільників та уміти адаптувати методи відповідно до конкретних ситуацій.

А тому для створення такого середовища необхідно дотримуватись певних рекомендацій:

1. Зонування освітнього простору

Зона релаксації – затишний куточок із м’якими подушками, пледами, приглушеним світлом та спокійною музикою для емоційного розслаблення;

Творча майстерня – місце, що забезпечене матеріалами для малювання, ліплення, аплікацій, де діти можуть вільно займатись художньою діяльністю;

Музичний куточок – місце з дитячими музичними інструментами;

Театральна зона – зона, що призначення для постановок казок, театралізованих ігор.

2. Матеріально-технічне забезпечення

Для реалізації артметодик важливо надати дітям доступ до різноманітних творчих ресурсів ними можуть стати природні та сенсорні матеріали, а також засоби для художньої творчості (глина, солоне тісто, пісок, крупи, тканина, листя, гілки, олівці, фарби, крейда, кольоровий папір) та аудіоматеріали: записи звуків природи, класичні мелодії, колискові пісні для створення відповідного емоційного фону.

3. Психоемоційна підтримка

Наявність емоційно сприятливого клімату є однією з ключових умов реалізації артметодів: довіра між дитиною та педагогом, емоційна відкритість вихователя, готовність вислухати, підтримати, не засуджувати, відмова від оцінювання творчих робіт – підхід, який приймає будь-який прояв почуттів через мистецтво.

4. Гнучке планування режимних моментів

Організація дня повинна бути адаптованою до потреб та індивідуального ритму розвитку дітей: час для вільної самостійної діяльності, де дитина самостійно обирає заняття або матеріали. Інтеграція творчих методів у традиційні освітні заняття (малювання під музику, обговорення казок після читання тощо).

5. Кваліфіковані кадри

Педагоги, психологи та логопеди повинні мати спеціальну підготовку в галузі арттерапії для проведення їх з дошкільниками. Важливо знати та спиратися не лише на вікові особливості дітей дошкільного віку, а й володіти навичками застосування нетрадиційних методів таких як музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія та арттерапія.

6. Співпраця з батьками

Сім'я виступає активним та дієвим, моделюючим, соціальним, комунікативним, культурним інститутом виховання, навчання і самореалізації особистості у межах якого відбувається виховання. Важливо ознайомлювати батьків з метою та методами арттерапії, які педагогічний колектив використовує у роботі з дітьми. Для кращої взаємодії з батьками можна організовувати спільні творчі заходи, консультації, майстер-класи, бесіди, щоб краще продемонструвати користь від нетрадиційних методів. Адже співпраця сім'ї та дитячого садочку виконує одну з важливих ролей у вихованні дитини, виступаючи як дієвий єдиний пазл задля кращого та ефективного розвитку дітей [4, с. 32].

В сучасному світі розвиток не стоїть на місці, йде вдосконалення не лише в суспільстві, а й в освіті. Діти навіть з раннього віку потребують

сучасних методів для розвитку, адже мають великий рівень допитливості до навколишнього світу, який вони хочуть краще дослідити. Тому доцільним стає використання нетрадиційних методів такі як: арттерапія, музикотерапія, кольоротерапія, казкотерапія, що дозволяють зробити освітній процес більш гнучким, цікавим і змістовним.

Отже, освітнє середовище створене з урахуванням сучасних вимог в якому використовують артметоди розширюють можливості для всебічного розвитку. Важливим постає питання створення спеціально організованого середовища в якому дитина отримує змогу не лише навчатися, а й розкривати власні здібності, формувати соціальні навички, досліджувати світ і себе в ньому.

А тому для створення такого середовища необхідно дотримуватись певних рекомендацій, а саме робити зонування освітнього простору на зону релаксації, творчу майстерню, музичний куточок та театральну зону. Мати хороше матеріально-технічне забезпечення для безперешкодного творчого розвитку. Важливим фактором також стане психоемоційна підтримка де вихователь буде не засуджувати, а лише підтримувати дитину в її починаннях.

Для того щоб проводити заняття в галузі арттерапії потрібно, щоб педагоги мали спеціальну підготовку проходячи майстер-класи, тренінги та консультації. Останнім, але не менш головним є співпраця садочка з батьками, важливо щоб батьки знали які методи в роботі з дітьми використовують вихователі.

Висновки до розділу 1

Отже, в роботі було досліджено такі основні поняття як: музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія. Арттерапія є методом, що поєднує в собі творчість і психотерапевтичний підхід, що допомагає дітям виражати свої емоції через творчість (малюнки, спів, танці). Кожна людина зможе знайти в арттерапії щось своє. Так, наприклад комусь більше до вподоби малювати, тому саме малювання можна поєднати з арттерапією, комусь подобається співати, ліпити, створювати казку, танцювати, спілкуватися, взаємодіяти з піском все це можна застосовувати у роботі з арттерапією.

Головним завданням для психолога або педагога буде створити всі необхідні умови, в яких дитина самостійно зможе обрати саме той творчий інструмент для взаємодії, який їй буде найцікавішим. Також арттерапію дозволено проводити в декількох формах (індивідуальній формі та груповій).

Вивчено питання щодо використання нетрадиційних методів роботи з дітьми старшого дошкільного віку, а саме музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії, арттерапії. Якщо застосовувати артметоди у закладах дошкільної освіти, то це буде сприяти кращому вираженню емоцій, вчинків та почуттів дітей, а також розвитку комунікативних навичок. Дошкільний вік – це період, коли діти з цікавістю та інтересом досліджують навколишній світ. І щоб допомогти дітям виразити свої емоції, почуття, бажання на допомогу приходить застосування арттерапії.

Загалом, музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія та арттерапія є потужними інструментами для розвитку емоційної стійкості дітей, полегшення їх соціалізації. Вони все частіше стають невід'ємною частиною педагогічної роботи педагогів.

У процесі арттерапевтичної роботи важливо дотримуватися основних принципів, які забезпечують ефективність та безпечну діяльність дитини. Насамперед кожна дитина має право самостійно обирати вид творчої діяльності та зміст своїх робіт, який її зацікавить, саме так буде розвиватися самовираження та впевненості у власних здібностях. Крім того, важливо щоб

робота відбувалася у комфортному для дитини темпі, без тиску та поспіху, що допомагає зберегти позитивне ставлення до творчості.

Обов'язково в роботі мають враховуватись індивідуальні особливості дитини: її здібності, інтереси, емоційний стан та рівень розвитку. Види діяльності мають бути запропоновані такі які дитина спроможна виконати сама, щоб отримати відчутний результат і позитивні емоції, що стимулює подальший розвиток і активність у творчій сфері.

Застосування нетрадиційних методів у закладах дошкільної освіти наразі є необхідністю в умовах швидких змін у які відбуваються в суспільстві та освіті.

Розділ 2

ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

2.1. Впровадження передового педагогічного досвіду у використанні арттерапії у ЗДО.

Дошкільний вік – є сенситивним періодом, адже саме в цей час в дитини поступово формується самооцінка, розвивається емоційна сфера та закладаються основи комунікацій та співпраці з навколишнім світом. Через надмірний витік інформаційного потоку в дітей часто можуть виникати проблеми та виклики у розвитку, а саме діти можуть відчувати втому, агресію, емоційне перевантаження.

Подолати такі проблеми може допомогти арттерапія, адже вона застосовується в комфортній для дітей атмосфері допомагаючи висловити свої емоції, почуття, переживання та хвилювання через творчість, креатив який може надати арттерапія. Творчість є близькою та цікавою для дітей, а це означає, що арттерапевтичні методики стануть у пригоді в освітньому процесі.

Етапами впровадження передового педагогічного досвіду є поетапне планування, підготовка, реалізація та оцінювання ефективності нових педагогічних підходів. Кожен етап передбачає конкретні дії:

На першому етапі досліджується, вивчається та аналізується досвід інших навчальних закладів, задля ефективного впровадження у свою роботу.

Педагоги в свою чергу мають проходити спеціалізовані майстер-класи, семінари, тренінги, щоб вдосконалити та розширити свої професійні навички та вміти обирати найбільш ефективні методики, які будуть відповідати певні віковій групі.

Другий етап включає адаптацію методик до вікових і індивідуальних особливостей дітей. Для молодших дошкільників доцільно використовувати прості, спрощені варіанти вправ: малювання пальчиками, слухання музики, ігри з піском або м'якими матеріалами. Для старших дітей потрібно підбирати

складніші форми: створення казок, театралізовані постановки, колективні проєкти, що дозволяють розвивати логіку, фантазію та здатність до співпраці.

Третій етап – створення артпростору у закладі. Це може бути спеціально створений куточок для творчості у груповій кімнаті, обладнаний столами для малювання та ліплення, полицями з матеріалами для аплікацій, музичним куточком в якому будуть музичні інструменти, театральним простором або пісочницею. Наявність таких зон є необхідною умовою для всебічного розвитку дітей, під час самостійної діяльності дитина зможе обрати саме той різновид творчості який їй цікавить. Так поєднання гри та творчості забезпечує природний розвиток в закладі дошкільної освіти.

Четвертий етап – передбачає підготовку педагогів, оскільки саме їхня професійна компетентність є основою та ключовим чинником у забезпеченні ефективного та успішного впровадження арттерапевтичних методик. Завдяки професійній компетентності педагогів середовище яке вони будуть створювати для дітей стає емоційно комфортним, що має свою особливу значущість для дошкільників.

П'ятий етап – систематичне використання арттерапії у повсякденній роботі. Тобто арттерапію потрібно інтегрувати не лише в освітній процес, а й у вільну самостійну діяльність дітей для кращої ефективності.

Арттерапевтичні методики використовуються поступово як в освітній процес так і у вільний час дітей, що дозволяє зробити творчість природною частиною життя у закладі. Проводяться систематично спостереження за поведінкою дітей, їхній емоційний стан, аналіз творчих робіт, організовується анкетування та опитування для батьків і вихователів. Це дозволяє вчасно скорегувати методики для подальшої роботи з дошкільниками.

У своїй роботі на передовий педагогічний досвід я спиралась на збірник арттерапевтичних методик “Кольори емоцій”. Даний збірник як зазначено створений не тільки для педагогів, але може використовуватись і батьками які хочуть допомагати дітям в емоційному розвитку, саме через творчість. Збірник є колективною добіркою, окремі вправи мають підписи авторів [17].

В збірнику виокремлено такі методики “Малюнок сім’ї” метою якого є виявлення внутрішньосімейних відносин, методика “Кактус” мета дослідити емоційну сферу дитини та наявність агресії. Наступна методика “Баранчик у пляшці” за допомогою цієї методики можна дослідити взаємодію дитини з навколишнім оточенням. Методика “Вулкан” на дослідження та виявлення кількості присутньої агресії, гніву та злості в дитини. Останньою методикою є “Неіснуюча тварина” можна досліджувати загальні особливості розвитку особистості дитини її агресивність, можливі труднощі у спілкуванні та як вона сприймає оточуюче середовище [17].

Усі справи спрямовані на меті допомогти дітям у самовираженні, розвитку навичок спілкування та співпраці з однолітками, стимулювати до творчого самовираження, креативного мислення та здібностей [17].

Отже, дошкільний вік є сенситивним періодом в розвитку дитини, коли вони найкраще та найефективніше сприймають та засвоюють подану їм інформацію. Якщо в житті виникають труднощі на допомогу можуть прийти нетрадиційні методи вони спрямовані для розв’язання таких питань як: стрес, втома, пригнічений стан, переживання, які так часто зустрічаються в сучасному світі. А тому арттерапія стане перспективним напрямом в сучасній освіті та педагогічній практиці.

При цьому важливо не забувати, що впровадження арттерапії передбачає кілька послідовних етапів. Від вивчення та аналізу сучасних наукових досліджень та педагогічної практики в закладах дошкільної освіти по темі нетрадиційні методи в роботі з дошкільниками, підвищення кваліфікації по даній темі, створення сучасного артпростору та систематичне і послідовне використання арттерапії в повсякденній роботі.

Арттерапія та її застосування у закладі дошкільної освіти стає потужним інструментом, щоб зробити освітній процес ще цікавішим, насиченим та головне результативним відповідаючи сучасним вимогам розвитку особистості дошкільника.

2.2. Навчання за допомогою мистецтва: як арттерапія допомагає розкрити в дошкільників творчий потенціал

Навчання за допомогою мистецтва – стає сучасним педагогічним підходом, від застосування якого відбувається краще засвоєння поданої вихователями інформації. Так дітям стає все цікавіше дізнаватись і вивчати світ.

Основними складовими навчання через мистецтво є інтегрований підхід, коли мистецтво пропонують не як окремий вид для навчання, а поєднуючи його з іншими предметами, створюючи гармонію у розвитку. Завдяки цьому і відбувається розвиток уяви, творчого мислення, діти вчаться розпізнавати та розуміти не тільки свої емоції, а й емоції інших людей.

Арттерапію застосовують разом з мистецтвом для підтримки ментального здоров'я, адже вона є потужним засобом у підтримці для формування спілкування між фахівцем і дитиною, метою мистецтва є самовираження через творчість, комунікацію та співпрацю [16, с. 5-6].

Мистецтво є одним із способів у самовираженні у пошуку власного “Я”, мистецтво не лише розвиває людину, а й виховує. Мистецтво – як невидимий зв'язок між фантазією та реальністю [21, с. 9-11].

“Арттерапія – це вид психотерапії та психологічної корекції, заснований на мистецтві та творчості” [23].

Творчість в свою чергу виступає природною формою пізнання світу, яка є притаманна для дошкільників надаючи змогу виражати свої емоції та почуття через малювання, ліплення, ігри з піском та іншими матеріалами. Навчання через мистецтво формує в дітей здатність до нестандартного мислення [23].

Залучення до арттерапії у ЗДО дає змогу розкрити творчий потенціал кожної дитини, що є важливим у її розвитку проявляється це через:

Розвиток креативного мислення – робота з різними матеріалами та техніками розвиває у дітей уяву, допомагає шукати оригінальні, нестандартні рішення;

Розвиток дрібної моторики – використовуючи фарби, глину, олівці допоможе покращити у координації рухів і підготовці до письма;

Формування емоційної сфери – діти навчаються розпізнавати, приймати й виражати власні емоції через творчість;

Покращення концентрації та уваги – процес створення мистецьких робіт тренує зосередженість і посидючість;

Підвищення самооцінки – успішне створення творчих завдань сприяє формуванню віри у власні сили.

Педагоги й психологи зазначають, що арттерапія є не лише інструментом розвитку творчості, а й засобом адаптації дитини до соціуму. Творча діяльність у безпечному середовищі сприяє розкриттю потенціалу навіть у замкнених, тривожних чи надто активних дітей.

Серед основних переваг застосування арттерапії для всебічного розвитку в ЗДО можна виділити:

1. Відсутність оцінювання – це дозволить відчувати кожній дитині власну цінність, бажання експериментувати і не боятись критики;
2. Індивідуальний підхід – кожна дитина отримує змогу розкрити свої особисті якості, розвивати сильні сторони, під час роботи враховуються не лише інтереси, а й темперамент;
3. Позитивна емоційна атмосфера – створює мотивацію до пізнання і самовираження в такому середовищі дитина відчуває підтримку;
4. Інтеграція різних видів мистецтва – яка дає змогу гармонійно розвивати інтелектуальну, емоційну і сенсорну сфери формуючи цілісну особистість.

Одним з ключових переваг арттерапії є створення безпечного середовища, де дитина може відкрито виражати свої емоції без страху осуду. Позитивний досвід у творчості підвищує самооцінку, знижує рівень тривожності та допомагає долати внутрішні конфлікти.

Однією з важливих функцій арттерапії є розвиток емоційної компетентності. Важливо під час занять з творчості, підтримувати дітей в їх успіхах, щоб вони розуміли що можуть безпечно проявляти свої переживання, емоції, які будуть відчувати у процесі творчої роботи.

Науковці зазначають, що найкраще застосовувати арттерапію потрібно для формування самоповаги, емоційного стану для зниження тривожності та стресу, покращення навичок спілкування та комунікації, арттерапевт зобов'язаний розуміти мистецькі процеси, все це має бути закріплено терапевтичними практиками [10, с. 64-65].

Використання арт-терапевтичних методик, таких як малювання почуттів, створення казок, музичні ігри, сприяє розвитку емпатії, навичкам співпереживання і комунікації. Ці навички є важливими для побудови здорових соціальних відносин і формування моральних цінностей.

Діти дошкільного віку часто не можуть словами пояснити, що їх турбує. Їм іноді сняться страхітливі образи, які їх можуть лякати та викликати тривогу. Іноді дитина не замислюючись намагається передати свій страх у малюнку або іншій творчій формі, тоді на допомогу приходить педагог, який може помітити негативні моменти в малюнку та допомогти дитині подолати її страхи або переживання [30, с. 6].

Дослідження свідчать, що у дітей фізичні та психічні прояви тісно взаємозв'язані. Емоції проявляють відразу не стримуючись на відміну від дорослих, які можуть контролювати свою поведінку. У творчих завданнях діти відображають свої почуття без аналізу чи оцінки, що особливо корисно для дітей із порушеннями мовлення, які не завжди можуть висловити емоції словами, але успішно роблять це через образотворчу діяльність[30, с. 6].

Мистецтво створює всі необхідні умови для того, щоб мати змогу досліджувати внутрішній світ та емоційний стан людини. У центрі арттерапії – спонтанне вираження емоцій і почуттів, щирість та сам процес творчості, а не оцінка майстерності або професіоналізму художника чи музиканта. Особливістю арттерапії є те, що основну увагу приділяють не самому твору

мистецтва, а унікальній особистості творця, його потребам, мотивації, цінностям та встановленим стереотипам. Мистецтво можна розглядати як особливу «мову», через яку діти висловлюють себе [30, с. 6].

Тоді як арттерапія допоможе зменшити тривожність, розкрити почуття, виразити внутрішню тривогу та страхи, стабілізує емоційний стан за допомогою творчості. Головною метою арттерапії є зцілення через мистецтво та творчість.

Все тому, що арттерапія є унікальним “лагідним”, а головне безпечним напрямом у вирішенні багатьох питань. Знайомство з арттерапією це щось цікаве, спонтанне та незабутнє, що надає почуття повернутися знову. Тому дуже важливо знаходити спільну мову з самим собою [15, с. 5-6].

Для того, щоб якісно та професійно впроваджувати нетрадиційні методи потрібно створити спеціально організоване середовище де діти відчуватимуть себе в безпеці і будуть створені всі умови для розвитку творчого потенціалу кожної дитини.

В арттерапії особливу увагу приділяють не стільки результату, якого досягла дитина під час заняття, скільки самому процесу. Саме цей процес допомагає дитині поступово розкриватися, формувати позитивне ставлення до себе та навколишнього світу, який вона відкриває і досліджує з цікавістю.

Таким чином, навчання через мистецтво й використання арттерапії в дошкільній освіті виконують подвійну функцію.

По-перше їхнє поєднання в освітньому процесі сприяє ефективному засвоєнню знань, цікавій творчій атмосфері та можливістю проявити себе без засудження.

А по-друге це є потужним засобом психологічної підтримки. Використання арттерапевтичних методів у закладах дошкільної освіти є важливим напрямом сучасної педагогіки.

2.3. Методичні рекомендації по використанню засобів арттерапії з дітьми дошкільного віку.

Як відомо, арттерапія та її застосування є ефективним нетрадиційним методом для розвитку дітей в усіх сферах її життя. Задля проведення безпечного та результативного заняття обов'язково потрібно дотримуватись принципів у роботі з арттерапією.

Психолого-педагогічні джерела містять поради щодо організації арттерапевтичної роботи з дошкільниками як у груповому, так і в індивідуальному форматі зазначається, що тривалість заняття є різною, що відповідає віковим особливостям. В часовий проміжок входить підготовка до заняття, підбір інструментів, матеріалів та організацію спільної творчої діяльності з дитиною. Наприклад, дитині можна запропонувати самостійно обрати необхідні матеріали та вид діяльності який їй наразі буде цікаво – малювання фарбами, олівцями, створення аплікацій, ліплення тощо. Це сприяє активній участі дитини та підтримує її інтерес [1, с. 2].

Головна особливість арттерапії порівняно з мистецтвом полягає в тому, що увага зосереджена на самому процесі творчості, а не на кінцевому результаті. Дорослий не повинен виправляти дії дитини або виконувати роботу замість неї це і допоможе дитині розкрити свій творчий потенціал [1, с. 2].

У процесі арттерапевтичної діяльності дорослий має налаштовувати дитину на спілкування, заохочувати обговорення і, за потреби, ставити запитання. Наприклад: «Що ти намалював?», «Хочеш подарувати цей малюнок комусь?», «Які зараз у тебе відчуття?» відповіді та коментарі дитини допомагають педагогу або терапевту оцінити її психологічний та емоційний стан [1, с. 2].

“Окрім загальних принципів арттерапії існують конкретні правила, яких повинен дотримуватися арттерапевт або вихователь, що застосовує її елементи. Це необхідно для забезпечення ефективності, етичності та безпеки

процесу. Такі правила слугують практичним керівництвом для взаємодії з дітьми та підтримки їхніх творчих проявів» [30, с. 15].

Не менш важливими є дотримання правил в роботі з арттерапією, що допоможе уникнути помилки в роботі та забезпечити ефективність в педагогічному процесі:

Першим з таких правил є правило «Немає неправильних малюнків (робіт)» дане правило демонструє що в дитячих роботах не має гарно/негарно, вірно намальовано чи ні. Кожен дитячий малюнок та виріб є результатом роботи дитини, її бачення та відображення внутрішнього світу, емоцій які не завжди діти можуть сказати словами. За допомогою дитячих робіт можна дізнатись чи турбує щось дитину чи має вона негативні переживання. Дотримуючись цього правила дитина не буде боятись проявляти себе, свої творчі здібності та можливі переживання, робити помилки адже знатиме, що ніхто не буде її засуджувати. Щоб допомогти дитині розповісти про свою роботу можна запитати: «Розкажи, що ти намалював», «Які кольори ти обрав?» або «Що ти відчував під час малювання?». Головне – підтримувати будь-які прояви творчості та заохочувати самовираження незалежно від їх зовнішнього вигляду [30, с. 15].

Наступним правилом стане «Моя робота – моя власність» означає, що дитина сама володіє результатами своєї творчості і має право вирішувати, чи ділитися ними з іншими, розповідати про них, забирати додому або залишати у групі. Не варто змушувати дитину демонструвати результати своєї роботи, якщо вона цього не бажає. Це наддасть дитині почуття особистого простору, відчуття контролю над своїм самовираженням. Навпаки можна сказати так: «Це твій малюнок, ти можеш показати його друзям, якщо хочеш, або залишити для себе», «Хочеш забрати роботу додому чи залишити в нашій груповій галереї?» [30, с. 16].

Наступне правило «Кожен працює у своєму темпі» означає, що кожній дитині потрібен індивідуальний час на вирішення та обдування завдання, не варто пришвидшувати дитину під час творчого процесу. Не слід порівнювати

її з іншими учасниками групи, навпаки доцільно буде створити атмосферу, в якій дитина може працювати спокійно, відчувати себе впевнено та повністю зануритися у процес без тиску та страху помилитися [30, с. 16].

Правило «Ми не обговорюємо та не критикуємо роботи інших» означає, що всі учасники групи – і діти, і дорослі – повинні проявляти повагу до творчості один одного. Під час обговорення робіт допускається лише позитивний і описовий підхід: без оцінок, негативних коментарів чи порівнянь. Навіщо це потрібно: дотримання цього правила створює безпечну, підтримуючу атмосферу, де кожен почувається прийнятим. Це допомагає уникнути негативних емоцій, образ чи страху робити помилки, що особливо важливо для дітей [30, с. 16].

Як реалізувати на практиці: перед тим, як обговорювати роботи, вихователь нагадує дітям: «Ми розглядаємо малюнки друзів і говоримо, що нам сподобалося або що здалося цікавим». Під час розмови можна ставити відкриті запитання, наприклад: «Я бачу, що на малюнку Олі багато синього кольору. Оля, що для тебе означає цей колір?». Будь-які спроби критики чи насмішок слід одразу припиняти словами: «Ми не сміємося з робіт інших. Це важливо, щоб усі почувалися комфортно» [30, с. 16].

Правило «Матеріали для творчості – це інструменти, а не іграшки» підкреслює, що фарби, пензлі, глина та інші матеріали використовуються для творчого самовираження, а не для гри. Важливо дітям це пояснювати аби вони дбайливо ставилися до матеріалів і розуміти їхнє призначення, пояснення відбувається під час заняття та наприкінці як нагадування [30, с. 16].

Для ефективного впровадження методів арттерапії в педагогічний процес педагог або фахівець повинен уміти підлаштовувати обрані ним методи під індивідуальні потреби дітей, розвиватися та удосконалювати свої знання в психології та педагогіці [30, с. 16].

Наприклад: педагог, помітивши у малюнках часте використання темних кольорів та яскраво виражених штрихів може провести індивідуальне заняття.

Його метою буде виявлення можливих труднощів та їхнє подолання через використання кольоротерапії.

Важливим аспектом проведення арттерапевтичних занять є фізична та психологічна безпека дітей. Приміщення має бути облаштоване так, щоб виключати травматизм, а обладнання та матеріали були доступними та зручними. Психологічний комфорт забезпечується через дружню атмосферу, відсутність критики та оцінювання результатів творчості [30, с. 17].

Наприклад: у груповій роботі вихователь замість оцінки малюнків організовує "коло вражень", де діти діляться відчуттями, а не отримують оцінки.

Застосування арттерапевтичних методів в педагогічному процесі залежить від вікових та індивідуальних особливостей на які має спиратись вихователь. Методи і тривалість проведення занять повинні відповідати можливостям дітей, їх рівню розвитку, сприйняття інформації, інтересам та темпераменту. Діти які мають емоційну підвищену чутливість варто надавати додаткову підтримку та допомогу у вирішенні завдань, натомість дітям які проявляють себе активно, варто давати чіткі інструкції та спрямовувати на діяльність. В такому випадку будуть залучені всі діти до начального процесу і не буде емоційного перевантаження.

Наприклад: дитині з підвищеною активністю корисними будуть активні види діяльності так як: ритмічні вправи з барабанами, рухливі ігри та естафети, гра на дитячих музичних інструментах виконання ритмічних рухів під музику. А для сором'язливої дитини найкраще підійдуть індивідуальні заняття з малювання у спокійній атмосфері, читання казки, прослуховування музики, конструювання.

Для реалізації різних арттерапевтичних технік необхідно мати широкий вибір матеріалів: аркуші паперу та картон, кольорові олівці, фломастери, маркери, крейду, фарби, гуаш, пластилін, глину, тісто для ліплення, тканини, природні матеріали (листя, шишки, камінці, жолуді), дитячі музичні інструменти (барабани, маракаси, ксилофон). Великий вибір матеріалів

допоможе без слів, а лише через творчість виразити емоції та думки. Працюючи з різними матеріалами в дітей розвивається дрібна моторика рук, сенсорні навички, творче мислення та уява [30, с. 17].

Наприклад: одна дитина охоче працює з пластиліном, інша – з фарбами. Обидві отримують однаково корисний арттерапевтичний ефект, хоча засоби різні.

Кожне заняття повинно мати логічну структуру: вступна частина для налаштування на заняття, зосередження уваги, підвищення мотивації до роботи, основна частина відповідає безпосередньо за творчий процес, засвоєння нового матеріалу та завершальна, заключна частина мета якої є підведення підсумків роботи, закріплення отриманих знань та обговорення результатів. Водночас педагог повинен контролювати процес проведення заняття та в разі необхідності коригувати план залежно від емоційного стану та інтересів дітей [30, с. 17].

Наприклад: якщо дитина відмовляється малювати пензлем, педагог пропонує альтернативу – малювання долоньками чи губкою.

Для досягнення максимального ефекту арттерапії важлива тісна співпраця з батьками та іншими фахівцями (психологами, логопедами, соціальними педагогами). Співпрацюючи разом можна здійснити комплексну оцінку розвитку дитини, своєчасно виявити проблеми та надати рекомендації у подоланні труднощів [30, с. 17].

Наприклад: педагог може запропонувати батькам разом із дитиною вдома в приємній, комфортній та затишній для дитини атмосфері створити сімейний малюнок на тему: Моя родина, щоб закріпити позитивні емоції в родині та покращити сімейне спілкування.

Використання арттерапевтичних методів у роботі з дітьми дошкільного віку сприяє створенню сприятливого психологічного клімату, розвитку емоційної стабільності, формуванню навичок самовираження та соціальної взаємодії.

Одним із дієвих та ефективних засобів у практиці психолога та педагога є ігрові арттерапевтичні вправи, які об'єднують художню діяльність, уяву й елементи групової взаємодії. Такі заняття мають проводитись тільки у доброзичливій, спокійній атмосфері, що сприяє зниженню тривожності, формуванню впевненості у власних силах і підвищенню самооцінки дітей.

Доцільно використовувати вправу «Будиночки». Ця вправа орієнтована щоб допомагати в налагодженні міжособистісних стосунків між дітьми, розвиває відчуття приналежності до групи, формує толерантність і взаємоповагу. Колективна співпраця під час виконання поставленого завдання дозволяє дітям навчитися домовлятися, враховувати думку інших і висловлювати власні емоції (додаток А).

Ще одним ефективним засобом емоційного розвантаження є вправа «Казанок гарного настрою», що спрямована на розвиток уяви, оптимістичного мислення та вміння долати негативні переживання. Під час виконання цієї вправи дитина вчиться визначати власні емоції, символічно «змішувати» позитивні якості, створюючи так званий «рецепт гарного настрою», що формує у неї відчуття контролю над власним емоційним станом (додаток Б).

Отже, щоб отримати високу результативність в роботі з нетрадиційними методами необхідно дотримуватись вище вказаних правил, вимог та рекомендацій, створити таке середовище де діти будуть відчувати себе в безпеці, матимуть змогу проявляти та розвивати творчі здібності, а матеріали та техніки будуть застосовуватись лише з урахуванням вікових особливостей.

Щоб освітній процес з використанням арттерапії ставав ефективним потрібно створити такі умови які будуть спрямовані на системне, поступове та комплексне впровадження нетрадиційних методів.

Висновки до розділу 2

Опрацьовано різні джерела інформації, що дало змогу познайомитися з методикою використання нетрадиційних методів навчання дітей дошкільного віку. Практичне застосування арттерапевтичних методів у роботі з дошкільниками доводить їхню високу ефективність та педагогічну доцільність. Навчання через мистецтво є важливим чинником у формуванні емоційної зрілості, гармонійного всебічного формування особистості.

Мистецтво дозволяє його інтегрувати в різні види діяльності завдяки музиці, ліпленню, малюванню, театралізованим іграм перед дітьми відкривається різноманітний простір для розвитку, що взаємопов'язує емоційний, когнітивний та соціальний розвитки. Арттерапевтичні методи допомагають у вирішенні багатьох питань таких як: пережити негативні емоції, покращити самооцінку, вміти налагоджувати комунікативні відносини, знизити рівень стресу та розповісти про свої переживання через творчість.

Сформовано методичні рекомендації щодо використання засобів арттерапії з дітьми дошкільного віку. Арттерапія та навчання через мистецтво створюють умови для розвитку соціальних компетентностей. Групові заняття дозволяють дітям взаємодіяти один з одним, обговорювати творчі роботи, ділитися враженнями та спільно виконувати завдання. Це сприяє формуванню таких навичок, як співпраця, повага до думки інших, уміння домовлятися та знаходити компроміс.

Особливо важливо, що арттерапевтичні заняття підтримують дітей, які мають труднощі у соціальній адаптації або схильні до замкненості. Безпечне середовище яке створюють для роботи з арттерапією дозволяє кожній дитині відчувати себе прийнятою без оцінок і суджень. Внаслідок цього зростає самооцінка, знижується рівень соціальної тривожності та формуються позитивні моделі поведінки.

Роль педагога в арттерапії є значущою, адже він виступає як психолог і модератор який управляє творчим процесом, створюючи безпечне, позитивне

середовище для самовираження в якому будуть спеціальні зони для вираження творчості.

Систематичне впровадження арттерапії потребує тісної співпраці з родинами дітей та іншими спеціалістами (психологами, логопедами, соціальними педагогами). Що дозволяє ефективно оцінювати та корегувати в разі необхідності труднощі, посилюючи це заняттями та підтримкою в домашніх умовах.

Проаналізовано, використання арттерапевтичних методів у ЗДО, що забезпечує розвиток емоційної компетентності та зниження рівня тривожності, формування соціальних навичок, співпраці та емпатії, стимулювання творчого та пізнавального потенціалу, підвищення самооцінки, самостійності та ініціативності.

Отже, арттерапія є одним з найефективніших засобів у застосуванні в закладі дошкільної освіти. Впровадження таких методик у роботу ЗДО підвищує якість освітнього процесу та створює психологічно комфортне, безпечне і творче середовище, де кожна дитина може реалізувати свій потенціал, відповідаючи сучасним вимогам розвитку особистості в інформаційно насиченому середовищі.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі розкрито та проаналізовано сутність нетрадиційних методів роботи з дітьми дошкільного віку, зокрема музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії та арттерапії. Згідно з аналізом психолого-педагогічної літератури, нетрадиційні методи ґрунтуються на природних для дитини способах пізнання – грі, мистецтві, фантазії, уяві. Вони сприяють гармонізації внутрішнього стану дитини, розвитку емоційного інтелекту, мовлення, мислення, уяви та креативності. Кожен із цих методів має свою специфіку й педагогічний потенціал.

Завдяки застосуванню музикотерапії в роботі з дітьми можна зняти напруження, розвивати слухову увагу, координацію рухів та відчуття ритму. Музика створює приємну, позитивну атмосферу в дитячому колективі та гарно підіймає настрій покращуючи взаємодію не тільки з однолітками, а й з вихователями.

Читаючи дітям казки вони краще пізнають світ, вчаться розрізняти добро і зло, приймати правильні рішення та долати страхи, допомагає у збагаченні словникового запасу все тому, що казка це дієвий та ефективний спосіб формування моделей поведінки, мовленнєвих умінь.

Кольоротерапія базується на впливі кольору на психоемоційний стан дитини. Правильне поєднання кольорів у середовищі дитячого садка, у дидактичних матеріалах, одязі та предметах мистецької діяльності сприяє стабілізації емоційного стану, підвищує працездатність і настрій дітей. Кольоротерапія може прийти на допомогу вихователю у створенні атмосфери спокою, радості, натхнення до творчості використавши теплі кольори (жовтий, помаранчевий) які активізують, стимулюють енергійність, тоді як холодні (блакитний, зелений) заспокоюють і знімають напруження.

Доведено, що арттерапія є одним із найефективніших методів розвитку творчого потенціалу та зниження емоційної напруги. Такі види діяльності як малювання, ліплення, аплікація, створення колажів дають дитині змогу

самостійно виразити власні емоції, переживання, настрої, навіть тоді, коли вона ще не може висловити їх словами, а творчість може в цьому допомогти.

Виявлено, що застосування музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії та арттерапії сприяє формуванню у дітей дошкільного віку базових життєвих компетентностей, таких як уміння спілкуватися, співчувати, розуміти емоції інших, знаходити вихід із проблемних ситуацій, оцінювати власні дії та вчинки.

Обґрунтовано, що усі розглянуті методи мають спільну основу – вони допомагають дитині усвідомити, прожити та виразити власні переживання у безпечній, творчій формі. Це сприяє не лише розвитку пізнавальних і творчих здібностей, а й зміцненню психічного здоров'я. Нетрадиційні методи поєднують у собі педагогічну, психологічну та терапевтичну функції, що робить їх особливо цінними в умовах сучасного дошкільного навчального закладу.

Важливо наголосити, що нетрадиційні методи не заперечують традиційних форм роботи, а лише доповнюють і збагачують їх. Їхнє впровадження не потребує радикальних змін у навчальній програмі, але вимагає від вихователя глибоких знань, творчого підходу, гнучкості та психологічної чутливості.

Отже, нетрадиційні методи роботи з дошкільниками – це ефективний засіб реалізації принципів гуманізації, індивідуалізації та інтеграції освітнього процесу. Вони розширюють педагогічні можливості вихователя, допомагають створити атмосферу доброзичливості, довіри та співпраці. Застосування музикотерапії, казкотерапії, кольоротерапії та арттерапії забезпечує гармонійний розвиток дитини, сприяє зміцненню її психічного здоров'я, розкриттю творчого потенціалу та підготовці до успішної соціалізації в подальшому житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова С. В. Застосування методів арттерапії в роботі з дітьми дошкільного віку. С. 1-2.
2. Антонюк М. О. Кольоротерапія: веб-сайт. URL: <https://antonyuk-maryana.wixsite.com/mysite/koloroterapiya> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Арттерапія. Вікіпедія: веб-сайт. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Арттерапія> (дата звернення: 25.01.2025).
4. Базовий компонент дошкільної освіти. Затв. наказом МОН України від 12.01.2021 № 33. Київ, 2021. 55 с.
5. Біда О. Різні підходи до визначення арттерапії. 2018. № 4 (11). С. 14-15.
6. Використання арттерапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Всеосвіта: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-vikoristanna-artterapii-v-roboti-z-ditmi-doskilnogo-viku-117071.html> (дата звернення: 05.03.2025).
7. Витоки казкотерапії або коли народилася казка: веб-сайт: URL: https://vseosvita.ua/library/embed/0100ffdc-e4d8.docx.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.04.2025).
8. Вознесенська О. Арттерапія в Україні: стан та перспективи розвитку. 2014. Вип. 2. С. 1-2.
9. Вплив кольоротерапії на розвиток маленької дитини: веб-сайт. URL: https://chide.com.ua/novini-ta-oglyadi/vpliv-koloroterapii-na-rozvitok-malenkoi-ditini/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.04.2025).
10. Головатюк І. Г. Арттерапія у зарубіжній науковій традиції. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: “Педагогіка. Соціальна робота”, Тернопіль, 2017. С. 64-65.
11. Городиська В. В. Упровадження арттерапії як інноваційної технології у дошкільних закладах освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. С. 56-57.

12. Замелюк М. І., Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Технології казкатерапії у практиці психологічного консультування дітей та дорослих: навч. посіб. Луцьк Вежа-Друк, 2024. С. 75-77.
13. Ільченко І. С. Арттерапія: нав. посіб. Умань. Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. С. 78-79.
14. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арттерапії: навч. мет. посіб. Львів, 2020. С. 32-33.
15. Калька Н., Ковальчук З., Одинцова Г. Практикум з арттерапії: навч. мет. посіб. Львів, 2021. С. 5-6.
16. Калька Н., Легка А. Основи арттерапії: практ. посіб. Львів, 2024. С. 5-6.
17. Кольори емоцій. Збірник арттерапевтичних методик: веб-сайт: URL: https://rozbudova.org/wp-content/uploads/2023/11/kolory_emoczij_zbirnyk_art_terapevtychnyh_tehnik_ta_metodyk-1.pdf (дата звернення: 18.04.2025). С. 6-19.
18. Кольоротерапія. Вплив кольору на стан дитини. Вересівський Комунальний ДНЗ "Журавлик": веб-сайт: URL: https://veresy-zdo.do.zt.ua/koloroterapiya-vplyv-koloru-na-stan-dytyny/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 17.05.2025).
19. Кольоротерапія – чудеса лікування кольором. На урок освітній проект: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/koloroterapiya-dlya-ditey-285990.html> (дата звернення: 17.05.2025).
20. Кольоротерапія. Як різні кольори впливають на організм. Житомирський дошкільний навчальний заклад № 26: веб-сайт: URL: https://26.zdo.zhitomir.ua/koloroterapiya-yak-rizni-kolory-vplyvayut-na-organizm/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 17.05.2025).
21. Косигіна О. В., Миценко Д. В., Шанскова Т.І. Арттехнології: нав. мет. посіб. Житомир, 2024. С. 9-11.
22. Кошель А.П., Кульбако Н.П. Використання елементів арттерапії в умовах освітнього процесу закладів дошкільної освіти: навч. посіб. Чернігів, 2020. С. 9-81.

23. Лікування мистецтвом: як арттерапія допомагає розкрити творчий потенціал дитини. Всеосвіта: веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/c/news/post/18669> (дата звернення: 10.06.2025).
24. Лісневська Н. Казкотерапія як психотерапевтичний метод впливу на психічний стан дітей дошкільного віку: Серія: Педагогічні науки. Вип. 3. Глухів, 2023. С. 271-272.
25. Лісневська Н. Особливості застосування кольоротерапії в роботі з дітьми дошкільного віку як засобу впливу на їх здоров'я: Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології № 1. Глухів, 2020. С. 74-76.
26. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П., Земелюк М. І. Казкотерапія в психологічному консультуванні дітей та дорослих: навч. посіб. Луцьк, 2019. С. 60-61.
27. Музикотерапія – звукова терапія для підняття настрою. Psychologist Психологічна допомога: веб-сайт. URL: <https://psychologist.com.ua/muzikoterapiya-zvukova-terapiya-dlya-pidnyattya-nastroyu-statti-pro-zdorovya-ta-samorozvitok> (дата звернення: 15.07.2025).
28. Сівак Ю. В. Нетрадиційні прийоми роботи з казкою у вихованні і розвитку дошкільників. Всеосвіта: веб-сайт: URL: https://vseosvita.ua/library/stattia-netradytisini-priiomy-roboty-z-kazkoiu-u-vykhovanni-i-rozvytku-doshkilnykiv-739740.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.07.2025). С. 1-2.
29. Скулінець А. І. Нетрадиційні методи роботи з дошкільниками: музикотерапія, казкотерапія, кольоротерапія, арттерапія. Сучасний освітній простір розвитку дитини: проблеми, пошуки, інновації. Кривий Ріг, 2025. С. 101-103.
30. Сорочинська О. А. Арттехнології в роботі з дітьми: навч. посіб. Житомир, 2025. С. 6-22.